कक्षा ९ मा अध्ययनरत राजवंशीभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली सिक्दा पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन

शोधकर्ता

रेनुका ओली

क्याम्पस क्रमाङ्क : १०१

दोस्रो वर्ष परीक्षा क्रमाङ्क : २१४०२५४

त्रि.वि. दर्ता नं. : ९-२-२५०-९७-२००६

शैक्षिक सत्र वि. स. २०६६/०६७

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

स्नातकोत्तर एम.एड. दोस्रो वर्षको पाठ्याङ्श नेपा.शि.

५९८ को आवश्यकता परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

नेपाली शिक्षा विभाग

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

कोशीहरैंचा न.पा. मोरङ

२०७२/२०१६

कक्षा ९ मा अध्ययनरत राजवंशीभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरिय नेपाली सिक्दा पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन - रेनुका ओली

शोध निर्देशकको सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत भाषा शिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको नेपा.शि. ५९८ को प्रयोजनका लागि प्रस्तुत **कक्षा ९ मा अध्ययनरत राजवंशीभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली सिक्दा पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र रेनुका ओलीले मेरो निर्देशनको मातहतमा रही मिहिनेतका साथ सिर्जनात्मक तथा नितान्त मौलिक रूपमा तयार पार्नु भएकोले यस शोधकार्यप्रति म सन्तुष्ट छु । अतः यस शोधकार्य मूल्याङ्कनका लागि नेपाली भाषा शिक्षण विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

....

प्रेमप्रसाद भट्टराई

शोध निर्देशक

सुकुना बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली शिक्षा विभाग

कोसीहरैचा, मोरङ

मिति : २०७२/११/०६

प्रतिबद्धता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली भाषाशिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको नेपा.शि. ५९८ को प्रयोजनका लागि प्रस्तुत **कक्षा ९ मा अध्ययनरत राजवंशीभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली सिक्दा पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन** शीर्षकको शोधपत्र प्रतिवेदन अर्को प्रयोजनको लागि कही कतै पेश नगरेको र अनुसन्धान कार्य अत्यन्त मौलिक रहेको प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछु ।

....

रेनुका ओली

शोधकर्ता

मिति : २०७२/११/०५

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र कक्षा ९ मा अध्ययनरत राजवंशीभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली सिक्दा पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययनमा केन्द्रित रहेको छ । उक्त शोधमा राजवंशीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली भाषा प्रयोग गर्दा लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरका तहमा गर्ने त्रुटिको पहिचान, व्याख्या तथा विश्लेषण र त्रुटिका कारण खुलाई निष्कर्षका आधारमा सुझावहरू दिने उद्देश्यले तयार पारिएको छ । यो अध्ययन सीमित र सङ्क्षिप्त भए पनि कतिपय समस्याका बावजुद लामो प्रयास र कठिन परिश्रमका साथ सत्य तथ्यमा आधारित भएर तयार पारिएको छ । शोधको शीर्षक आफैँले छनोट गरेको भएतापनि यस शोधलाई पूर्णतातिर लैजान सुरुदेखि अन्त्यसम्म मन, वचन र कर्मले उदार भई आवश्यक निर्देशन, सुझाव सल्लाह दिनुहुने मान्य गुरु श्री प्रेमप्रसाद भट्टराई ज्यूप्रति सर्वप्रथम हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । शोधकार्य सम्पन्न गर्नका लागि प्रशासनिक एवम् व्यवस्थापकीय सहयोग जुटाई सहज परिस्थिति बनाइदिनुहुने विभागीय प्रमुखका रूपमा रहनु भएका मान्य गुरु अमृतप्रसाद आचार्यज्यूप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

यसैगरी आफू अत्यन्तै व्यस्त रहँदारहँदै पनि उपयुक्त सल्लाह सुझावसहित भाषिक एवम् सैद्धान्तिक अध्ययनसम्बन्धी महत्त्वपूर्ण जानकारीहरू प्रदान गरी आवश्यक सामग्रीहरू समेत जुटाइदिएर सहयोग गर्नुहुने विद्यालयका शिक्षकहरूप्रति पनि सदा कृतज्ञ रहनेछु । राजवंशी भाषा, धर्म र संस्कृतिको बारेमा महत्त्वपूर्ण कुराहरूको जानकारी गराई सहयोग पुऱ्याउनु हुने राजवंशीभाषी वक्ता गोपालप्रसाद राजवंशी, रणबहादुर राजवंशी र सहयोग गर्ने साथीहरू दिपिका राजवंशी र ललिता राजवंशीप्रति पनि कृतज्ञ छु ।

अन्तमा, धेरै परिश्रम गरेर सदा हौसला र प्रेरणाका साथ मलाई यस तहसम्मको अध्ययन गर्ने वातावरण सिर्जना गरी सुनौलो भविष्यको कामना गर्नुहुने मेरा पूजनीय बुबा श्री गंगाप्रसाद ओली र आमा श्री खुमकुमारी ओलीप्रति आजीवन कृतज्ञ रहनेछु । यसैगरी यस अध्ययनमा प्रत्यक्ष एवम् अप्रत्यक्ष रूपमा मलाई सहयोग गर्नुहुने मेरा श्रीमान् रोशन सेडाई र समस्त परिवारमा पनि हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

दिनाङ्क : २०७२/ /

(शोधाकर्ता)

रेनुका ओली

शोधसार

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली भाषाशिक्षा विभाग स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा.शि. ५९८ पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत कक्षा ९ मा अध्ययनरत राजवंशीभाषी विद्यार्थीहरूको स्तरीय नेपाली सिक्दा पदसङ्गतीमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन शीर्षकको शोधपत्र निम्नलिखित समस्यामा केन्द्रित रहेको छ :

क) कक्षा ९ मा अध्ययनरत राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली भाषा सिक्दा पदसङ्गतीमा के - कस्ता त्रुटिहरू गर्दछन् ?

ख) उक्त त्रुटिहरू हुनका कारणहरू के - के हुन् ?

ग) ती त्रुटिहरूको पहिचान र विश्लेषण गर्न सकिन्छ ?

घ) ती त्रुटिहरूको निराकरणका लागि के-कस्ता उपायहरू अपनाउन सकिन्छ ?

उपर्युक्त समस्यामा केन्द्रित रहेको यो शोधपत्र निम्नलिखित उद्देश्य प्राप्तिमा केन्द्रित रहेको छ :

क) कक्षा ९ का राजवंशी मातृभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली भाषा सिक्ता पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिहरूको पहिचान गर्नु,

ख) उक्त त्रुटि हुनाका कारणहरू पत्ता लगाउनु,

ग) उक्त त्रुटिहरूको वर्णन र विश्लेषण गर्नु,

घ) ती त्रुटिहरूको निराकरणका लागि सुझावहरू प्रस्तुत गर्नु ।

राजवंशीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपालको झापा, मोरङमा अधिकरुपमा बसोवास गरेतापनि नेपाल बाहिर फाटफुट रुपमा रहेका छन् । यी विभिन्न भागमा छरिएर रहेका सम्पूर्ण राजवंशीभाषी विद्यार्थीहरूले स्तरीय नेपाली सिक्ता पदसङ्गतिमा गर्ने त्रुटिहरूको अध्ययन गर्न यस शोधपत्रमा कठिन हुने भएकाले यहाँ झापा जिल्लामा पर्ने राजगढ र चकचकी गा.वि.स.का श्री फुलबारी उ.मा.वि., श्री पशुपति उ.मा.वि., ज्ञानज्योती उ.मा.वि. र दिव्यज्योती मा.वि.का कक्षा ९ मा अध्ययनरत ६४ जना राजवंशीभाषी विद्यार्थीहरूले नेपाली पदसङ्गतिमा लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदरमा गर्ने त्रुटिहरूमा मात्र सीमित रहेर तयार पारिएको छ । पूर्ण रुपमा क्षेत्रीय सामग्री संकलन विधि र आंशिक रुपमा

पुस्तकालयीय विधिमा आधारित रहेर तयार पारिएको प्रस्तुत शोधपत्र निम्न पाँच अध्यायमा प्रतिबन्धित गरिएको छ : च

अध्याय : एक

शोधपरिचय मुल शीर्षकको यस अध्यायमा अध्ययनको पृष्ठभूमि, समस्या कथन, अध्ययनको औचित्य, अध्ययनको उद्देश्य, अध्ययनको महत्व, अध्ययनको सीमामा आधारित भइ अध्ययन विश्लेषण गरिएको छ ।

अध्याय : दुई

पूर्वकार्यको समिक्षा तथा सैद्धान्तिक अवधारणाको स्वरुप, पूर्वकार्यको समिक्षा, पूर्वकार्यको अध्ययनको औचित्य, त्रुटिविश्लेषणको सैद्धान्तिक अवधारणा, त्रुटिविश्लेषणको महत्व र उपयोगिता, त्रुटिविश्लेषणको प्रक्रियामा आधारित भई अध्ययन विश्लेषण गरिएको छ ।

अध्याय : तीन

अध्ययनको विधि तथा प्रक्रिया मुल शीर्षक रहेको यस अध्यायमा अध्ययनको ढाँचा, अध्ययनको जनसंख्या र नमुना छनोट, तथ्याङ्क सङ्कलनका सामग्रीहरू, तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया, तथ्याङ्कको व्याख्या विश्लेषण प्रक्रियामा आधारित भई अध्ययन विश्लेषण गरिएको छ ।

अध्याय : चार

सबैभन्दा महत्वपूर्ण अध्यायको रुपमा रहेको यस अध्यायमा पदसङ्गति सम्बन्धी समग्र त्रुटिहरूको व्याख्या विश्लेषण भित्र व्याख्या तथा छलफल, परिचय, लिङ्गगत, वचनगत, पुरुषगत र आदारगत त्रुटि, लिङ्ग, वचन, पुरुष र आदारका विभिन्न पक्षहरूमा देखिएका त्रुटिहरूको तथ्याङ्कीय विश्लेषण र प्रश्नका आधारमा पदसङ्गतिगत त्रुटिहरूको तथ्याङ्कीय विश्लेषणमा आधारित भई विस्तृत अध्ययन विश्लेषण गरिएको छ ।

अध्याय : पाँच

यस अध्यायमा सम्पूर्ण अध्ययनको सारांश, निष्कर्ष र प्रयोग उल्लेख गरिएको छ ।

विषयसुची

पृष्ठ सङ्ख्या

प्रतिबद्धता पत्र क

सिफारिस पत्र ख

स्वीकृति पत्र ग

कृतज्ञताज्ञापन घ

शोधसार ङ

अध्याय एक

परिचय

१.१. अध्ययनको पृष्ठभूमि १

१.२. समस्याकथन २

१.३ . अध्ययनको औचित्य ३

१.४ .अध्ययनको उद्देश्य ३

१.५. अध्ययनको महत्त्व ३

१.६. अध्ययनको सीमा ५

अध्याय दुई

पूर्वकार्यको समीक्षा तथा सैद्धान्तिक अवधारणाको स्वरुप

२.१ पूर्वकार्यको समीक्षा ६

२.२.पूर्वकार्यको तात्पर्य

१०
२.३. त्रुटिविश्लेषणको सैद्धान्तिक अवधारणा
११
२.३.१ त्रुटिविश्लेषणको महत्त्व र उपयोगिता
१२
२.३.२ त्रुटिविश्लेषणको प्रक्रिया
१३
२.३.३ त्रुटिको वर्गीकरण
१४
२.३.३.१ विकासशीलताका आधारमा
१५
२.३.३.२ भाषा कोटिका आधारमा
१५
२.३.३.३ स्रोतका आधारमा
१७
२.३.३.४ गम्भीरताका आधारमा
१७
२.३.३.५ व्यापकताका आधारमा
१८
२.३.३.६ स्वरुपका आधारमा
१
८

२.३.३.७ औचित्यका आधारमा

१

९

अध्याय तीन

अध्ययनको विधि तथा प्रक्रिया

३.१ अध्ययनको ढाँचा

२१

३.२ अध्ययनको जनसंख्या र नमुना छनोट

२१

३.३ तथ्याङ्क सङ्कलनका सामग्रीहरु

२१

३.४ तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया

२२

३.५ तथ्याङ्कको व्याख्या तथा विश्लेषण प्रक्रिया

२३

अध्याय चार

व्याख्या तथा छलफल

४.१ व्याख्या तथा छलफल

२४

४.१.१ लिङ्गगत त्रुटि

२४

४.१.२ वचनगत त्रुटि

२५

४.१.२.१ कर्ता र क्रियापद सम्बन्धी त्रुटि

२५

४.१.२.२ बिशेष्य र विशेषण सम्बन्धी त्रुटि

२६

४.१.२.३ भेदक र भेद्य सम्बन्धी त्रुटि
२७
४.१.३ पुरुषगत त्रुटि
२७
४.१.४ आदरगत त्रुटि
२८
४.१.५ समग्र पदसङ्गति त्रुटिको तथ्यङ्याकीय विश्लेषण
२९
४.१.५.१ लिङ्गगत त्रुटि
३०
४.१.५.२ वचनगत त्रुटि
३१
४.१.५.३ पुरुषगत त्रुटि
३१
४.१.५.४ आदरगत त्रुटि
३२
४.२ लिङ्गका आधारमा नेपाली भाषा र राजवंशी भाषाको पदसंगतीगत त्रुटि
३२
४.२.१ कर्ता (मानवीय) क्रियापद
३३
४.२.२ कर्ता (मानवेतर) र क्रियापद
३४
४.२.३ विशेषण र विशेष्य
३६
४.३ वचनको आधारमा नेपाली भाषा र राजवंशी पदसङ्गतिगत त्रुटि
३७
४.३.१ कर्ता र क्रियापद
३७

४.३.२ विशेष्य र विशेषण

३८

४.३.३ भेदक र भेद्य

३९

४.४ पुरुषका आधारमा नेपाली भाषा र राजवंशी भाषाको पदसङ्गतिगत त्रुटि

४०

४.५ आदरका आधारमा नेपाली भाषा र राजवंशी भाषाको पदसङ्गतिगत त्रुटि

४२

अध्याय पाँच

सारांश, निष्कर्ष र प्रयोग

५.१ निष्कर्ष

४६

५.२ सारांश

४७

५.३ प्रयोग

४८

सन्दर्भसामग्री

परिशिष्ट

तालिकासूची

तालिका नं.	तालिका शीर्षक	पृष्ठ
१.	समग्र पदसंगतिगत त्रुटिको तथ्याङ्कीय विश्लेषण	२९
२.	लिङ्गगत त्रुटि	३०
३.	वचनगत त्रुटि	३१
४.	पुरुषगत त्रुटि	३१
५.	आदरगत त्रुटि	३२